

Επιμέλεια: Ίωακείμ Ἀθ. Παπάγγελος, ἀρχαιολόγος δρ. φ.

Γενική άποψη της Ουρανούπολης και του πύργου από ΝΑ

Μέ την δημιουργία του προσφυγικού οικισμού της σημερινής Ουρανοπόλεως και την διαμόρφωση της ισχύουσας συγκοινωνιακής πρακτικής προς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἡ ἀποβάθρα τοῦ Προσφορίου μετετράπη σὲ κομβικὸ σημείο γιὰ τὶς ἐν γένει διακινήσεις καὶ μεταφορὲς πρὸς καὶ ἀπὸ τὴν μοναχικὴ κοινότητα. Ἡ διακίνηση τοῦ πλήθους τῶν ἐπισκεπτῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, σὲ συνάρτηση μὲ τὴν ἐνδιαφέρουσα γεωμορφολογία τῆς περιοχῆς, τὶς μεσογειακὲς κλιματολογικὲς συνθῆκες καὶ τὴν ἰδρυση τῆς «Ξενίας» τοῦ ΕΟΤ, ἦσαν οἱ βασικοὶ λόγοι γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς Ουρανοπόλεως σὲ ἕναν ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους πόλους τουριστικῆς ἔλξεως τῆς Χαλκιδικῆς.

Μέχρι πρόσφατα, τὸ βασικὸ πολιτιστικὸ ἀγαθὸ πὸν προσέφερε ἡ Ουρανόπολη ἦταν τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἀπὸ τὸ 1973 ὅμως, πὸν ἰδρύθηκε ἡ Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Χαλκιδικῆς, ἄρχισε ἡ σύνθεση καὶ ἡ σταδιακὴ ἐφαρμογὴ ἑνὸς μακρόπνοου, συστηματικῶν καὶ ἐπίπνοου ἔργου, γιὰ τὴν μελέτη, ἀνάδειξη καὶ ἀπόδοση στὸ κοινὸ τῶν μνημείων τῆς περιοχῆς. Εἰδικότερα:

1ον. Ἀναστήλωθηκε τὸ μνημειακὸ συγκρότημα τοῦ πύργου τοῦ Προσφορίου, τὸ ὁποῖο σήμερα ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν πύργο, τὸν προσκολλημένον «μπαρμπάκ» του μὲ τὰ διώροφα κτίσματα, τὸν παρακείμενον «ἀρσανᾶ» καὶ τὴν παρεμβλλόμενη, ἐλαφρῶς ὑπερψωμένη, αὐλή. Ἡ περιοχή τοῦ Προσφορίου ἀναφέρεται μὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ ἤδη τὸ 1018, ὅταν ἦταν ἡδη μετόχι τῆς ἀθωνικῆς μονῆς τοῦ Βατοπεδίου. Ἡ ἀναφορά, στὸν Βίο τοῦ Ἁγίου Σάββα τοῦ Χελανδαρινοῦ, στὴν «ἀναστήλωση τοῦ βατοπεδίου ἐξαρτήματος τοῦ Ἁγίου Συμεῶν τοῦ Θεοδόχου στὸ Προσφόρι, τὸ ὁποῖο εἶχε καταστραφῆ ἀπὸ τοὺς πειρατές», θὰ μπορούσε νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς ἐνδειξὴ ὅτι ὁ πύργος κτίσθηκε περὶ τὸ ἔτος 1200. Ἡ πρώτη ὅμως σαφὴς μαρτυρία τῆς ὑπάρξεώς του εἶναι μόνις τοῦ 1344. Ὁ μπαρμπάκας κτίσθηκε περὶ τὸν 16ον αἰῶνα καὶ τὰ κτίσματά του περὶ τὰ μέσα τοῦ 19ου, ὅπως καὶ ὁ ἀρσανᾶς. Στὸ συγκρότημα τοῦ πύργου καὶ στὰ ὑπόλοιπα μετοχιακὰ κτίσματα ἐγκαταστάθηκαν οἱ Μικρασιάτες πρόσφυγες πὸν ἰδρυσαν τὴν σημερινὴ Ουρανόπολη, μέχρι νὰ κτισθοῦν τὰ πρῶτα σπίτια τους.

Στὰ κτίσματα τοῦ μπαρμπάκ ἐγκαταστάθηκε καὶ λειτουργεῖ, ἀπὸ ἔτους, ἔκθεση ἀρχαιοτήτων προερχομένων ἀπὸ τὴν βορειοανατολικὴ Χαλκιδικὴ καὶ τὴν θαλάσσια περιοχή τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Στὸν ἀρσανᾶ στεγάζεται μικρὴ ἔκθεση μὲ ἀνασκαφικὰ καὶ ἄλλα εὐρήματα ἀπὸ τὴν «Χριστιανικὴ Χαλκιδικὴ» καὶ ἔχει διαμορφωθῆ μία συμπαθὴς αἴθουσα προβολῶν μὲ «ταινίες» σχετιζόμενες μὲ τὴν δραστηριότητα τοῦ τομέως συντηρήσεως ἀρχαιοτήτων τῆς Ἐφορείας.

Ὁ πύργος εἶναι ἐπισκέψιμος ἀπὸ τὸ κοινὸ καὶ τὸ συγκρότημα λειτουργεῖ κατὰ τὸ θερινὸ ἔξάμηνο, μὲ εἰσιτήριο. Ἄξιο θέας εἶναι καὶ τὸ μοναδικὸ, ἀπὸ τὰ ἐλάχιστα διασωθέντα διεσπαρμένα μετοχιακὰ κτήρια, πὸν ἐπισκευάσθηκε μὲ τὴν ἐπίβλεψη τῆς Ἐφορείας Νεωτέρων Μνημείων ἀρκεῖται γιὰ τὸ «κολληγάδικο» (=κατοικία κολληγῶν), χαρακτηριστικὸ κτίσμα τοῦ 1903, ἐνδιαφέρον δείγμα προσαρμογῆς τῆς καλογερικῆς ἀρχιτεκτονικῆς στὴν ἀνάγκη καλύψεως «κοσμικῶν» ἀναγκῶν.

2ον. Ἀνασκάπτεται, ἀναστηλώνεται καὶ συντηρεῖται ἡ μεσοβυζαντινὴ Μονὴ Ζυγοῦ, ἡ ὁποία εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ παλαιότερα γνωστὰ Ἀθωνικὰ μοναστήρια. Βρίσκεται σὲ ἀπόσταση δύο χιλιομέτρων νοτίως τῆς Ουρανοπόλεως καὶ μόνις πενήντα μέτρων ἀπὸ τὰ ὄρια τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Πρόκειται γιὰ ἕνα πεντάπλευρο κάστρο, ἐνισχυόμενον μὲ ἑνδεκα πύργους, τὸ ὁποῖο περιβάλλει ἔκταση 5.500 τ.μ. Ἡ Μονὴ Ζυγοῦ σχετίζεται μὲ τὴν σημαντικότερη μορφή τοῦ ἀθωνικοῦ μοναχισμοῦ, τὸν ὄσιο Ἀθανάσιο τὸν Ἀθωνίτη, ὁ ὁποῖος ἀσκήτευσε στὴν περιοχή τῆς πρὶν νὰ ἐγκατασταθῆ στὶς Καρυές καὶ, ἀργότερα, τὸ 963, νὰ ἰδρύσει τὴν Μεγίστη Λαύρα. Μὲ τὴν μέχρι τώρα ἀνασκαφικὴ ἔρευνα ἔχουν ἀποκαλυφθῆ, τὸ Καθολικὸ (=ὁ κεντρικὸς ναός), γύρω του τὸ συγκρότημα τῶν τάφων τῶν ἐπισήμων προσώπων, ἡ Τράπεζα, ἡ πτέρυγα τῶν κελλιῶν τῶν προΐσταμένων, τὸ «μαγκιπεῖον» (=τὸ ἀρτοποιεῖο), ὁ «ληνός» (=πατητήρι σταφυλιῶν), τὸ ἐλαιουργεῖον καὶ πλῆθος βοηθητικὰ κτήρια.

Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ Καθολικοῦ, τὰ μαρμάρινα ἀρχιτεκτονικὰ γλυπτὰ του, οἱ τοιχογραφίες του καὶ τὰ μαρμαροθετήματα τῶν δαπέδων του συνηγοροῦν

Το συγκρότημα τοῦ πύργου τοῦ Προσφορίου

Γενική άποψη τῆς Μονῆς Ζυγοῦ

